

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ СУПРОВОДУ КОНФЛІКТНИХ ПІДЛІТКІВ ІЗ ЗОНИ АТО В УМОВАХ РЕКРЕАЦІЇ

Грек О. М.

Університет Ушинського, Україна

Сучасний стан розвитку нашого суспільства, характерними рисами якого є соціально-економічні негаразди, обумовлює зростання різних відхилень в поведінці людини, особливо це проявляється у поведінці підлітків. На сьогоднішній день багато уваги приділяється психологічному супроводу дітей із зони АТО, які потребують значної уваги з боку фахівців. Тобто, актуальною постає проблема роботи психологів з дітьми, підлітками та юнаками, які проживали та живуть у зоні АТО.

Як зазначають науковці, конфлікт є закономірною та природною характеристикою соціальних відносин. Проте, військові дії, які відбуваються в нашій країні, сприяють розвитку конфліктної соціальної позиції сучасних підлітків, що сприяє прояву деструктивних форм поведінки і створенню ціннісного ставлення до себе і до навколишнього світу. В роботах таких вчених, як А. Абульханова-Славська, А.Л. Анцупов, Ф.М. Бородкін, М.М. Главатських, Н.В. Гришина, Л. Журавльов, Н.В. Ключева, Т.І. Марголіна, В.С. Мерлін, А.А. Реан, Б.І. Хасан, О.І. Шипілов представлені різні підходи до визначення природи конфлікту, його визначення та види, закономірності уникнення та вирішення [1;2;3]. Також, в роботах психологів доведено, що саме підлітковий вік, є низовим періодом розвитку в онтогенезі, що пов'язано з активним психофізіологічним розвитком, імпульсивністю, емоційною нестабільністю, підвищеною вразливістю, особливою чутливістю до впливів навколишнього середовища [4;5;6]. Незважаючи на значний інтерес науковців до проблеми вивчення конфліктної поведінки підлітків вона досі залишається актуальною. Отже, ми поставили за мету вивчення психологічних особливостей конфліктності підлітків із зони АТО та розробити програму психологічного супроводу конфліктних підлітків в умовах рекреації. Проведено емпіричне дослідження психологічних особливостей конфліктності підлітків із зони АТО (n=80), в якому зроблена діагностична експрес-програма з наступними методиками: діагностика схильності до конфліктності до конфліктної поведінки К. Томаса (адаптація Н.В. Гришиної), особистісна агресивність та конфліктність (Є. П. Ільїн та П.А. Ковальов), «Тактика поведінки у конфлікті», самооцінка конфліктності-2; «Шкала соціально-ситуаційної тривоги» О.Кондаша.

Виявлено, що у підлітків із зони АТО серед стилів поведінки в конфліктних ситуаціях переважає конкуренція, а найменш використаними є пристосування, компроміс, уникнення та співпраця. Встановлено, що серед досліджуваних 48% мають явно виражену тенденцію до конфліктності, а 20% досліджуваних обирають тактику поведінки у конфлікті таку як діяти напролом. Проте, у 15% підлітків виявлено дуже високий ступінь самооцінки конфліктності. Найбільш вираженою у підлітків із зони АТО є шкала міжособистісної тривожності, другою є самооцінна тривожність, третьою – шкільна тривожність.

Вивчено зв'язки між показниками стилів поведінки у конфлікті та показниками поведінкових установок в роботах підлітків із зони АТО. Виявлено взаємозв'язок між такими показниками стилів поведінки в роботах підлітків, як компроміс і співпраця та напористість і непоступливість (при $p < 0,05$); між конкуренцією та нетерпимістю до інших, мстивістю, безкомпромісністю, запальністю, образливістю, підозрілістю (при $p < 0,01$). Зворотні тісні зв'язки виявлені в роботах досліджуваних між показниками конкуренція та напористість, непоступливість ($p < 0,05$); пристосування і співпраця та нетерпимість до інших, мстивість, безкомпромісність, запальність, образливість, підозрілість (при $p < 0,01$). Тісні зв'язки встановлені між показниками конфліктності та конкуренцією, нетерпимістю до інших, мстивістю, безкомпромісністю, запальністю, образливістю, підозрілістю (при $p < 0,01$); між самооцінною тривожністю та конкуренцією, міжособистісна тривожність та пристосування (при $p < 0,05$). Зворотні значущі зв'язки виявлено між показником конфліктності та пристосуванням, компромісом, співпрацею (при $p < 0,05$), напористістю, непоступливістю (при $p < 0,05$); між шкільною тривожністю та пристосуванням, самооцінною тривожністю та пристосуванням, співпрацею (при $p < 0,05$).

На основі одержаних результатів було розроблено програму психологічного супроводу конфліктних підлітків із зони АТО в умовах рекреації, яка складається з діагностичної роботи, корекційно-розвивальної роботи, консультативної роботи та психологічної просвіти. Діагностична робота включає проведення діагностики рівня конфліктності та індивідуально-особистісних характеристик підлітків із зони АТО. Корекційно-розвивальна робота передбачає використання тренінгу з формування конструктивних способів поведінки в конфліктних ситуаціях. Консультативна робота спрямована на надання індивідуальних консультацій конфліктним підліткам щодо їх індивідуально-психологічних характеристик. Психологічна просвіта передбачає проведення бесід з педагогами-організаторами щодо особливостей роботи з підлітками із зони АТО, їх індивідуально-психологічних характеристик. Розроблено психологічний тренінг з формування конструктивних способів поведінки в конфліктних ситуаціях у підлітків із зони бойових дій,

спрямований на: а) розвиток конструктивних способів вирішення конфліктів; б) розвиток навичок ефективного спілкування; в) зниження агресивності та тривожності.

З метою оволодіння експрес-програмою роботи з підлітками в умовах рекреації розроблено спецкурс «Психологічний супровід підлітків в умовах рекреації», в якому один із розділів присвячений особливостям роботи психолога з підлітками із зони АТО в умовах рекреації. В рамках спецкурсу студенти-психологи розглядають теоретичні аспекти означеної проблеми, оволодівають методиками експрес-діагностики та тренінгами роботи з підлітками із зони АТО.

Література

1. Анцупов А. Я. Конфликтология / А. Я. Анцупов, А. И. Шпилов. – М.: Юнити, 2011. – 551 с.
2. Гришина Н. В. Психология конфликта 2-е изд. [Текст] / Н. В. Гришина. – СПб.: Питер, 2008. – 544 с.
3. Долинська Л. В. Психологія конфлікту: навч. посібник / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяц. – К: Каравела, 2010. – 304 с.
4. Ілійчук В. І. Саморегуляція підлітків у подоланні конфліктної поведінки / В. І. Ілійчук. – К: ЛИБІДЬ, 1996. – 22 с.
5. Коберник (Котлова) Л. О. Психодіагностика конфліктних форм поведінки студентів в системі вищої освіти / Л. О. Коберник / Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – С. 233–238.
6. Куликова Т. И. Подготовка студента-психолога к работе по профилактике межэтнических подростковых конфликтов / Т. И. Куликова // Концепт. – 2013. – № 04 (апрель). – ART 13086. – 0,5 п. л. – URL: <http://ekoncept.ru/2013/13086.htm>. – Гос. рег. Эл № ФС 77- 49965. – ISSN 2304-120X.

ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ-ПСИХОЛОГОВ К РАБОТЕ С ПЕДАГОГИЧЕСКИ ЗАПУЩЕННЫМИ УЧАЩИМИСЯ

Денисенко А. А.

Университет Ушинского, Украина

В развитии детей часто возникают проблемы, которые выражаются в отклонении от общепринятых социальных возрастных ожиданий, школьно-образовательных нормативов успешности, установленных в обществе норм поведения и общения, соответственно, они проявляются в школьной неуспеваемости, недисциплинированности, наличии негативных качеств, нарушении поведения и прав окружающих людей.

Несмотря на многочисленные исследования в различных областях науки (П.К. Анохин, С.А. Беличева, В.Д. Менделевич, А.И. Невский, Д.В. Четвериков и др.), данная проблема продолжает оставаться одной из актуальных.

Цель нашей работы состоит в том, чтобы будущие психологи овладели методами профилактической работы с педагогически запущенными учащимися.

Известно, что педагогическая запущенность обусловлена, прежде всего, недостатками воспитательно-образовательной работы, следствием которых является несформированность ребенка как субъекта учебно-познавательной, игровой и других видов деятельности. Ее проявлениями следует считать труднообучаемость и трудновоспитуемость, то есть педагогическую трудность ребенка и слабо выраженную индивидуальность в учебно-познавательном процессе (А.И. Липкина, Н.А. Менчинская, Р.В. Овчарова, Л.С. Славина и др.).

Работа психолога с неуспевающими детьми заключается в выявлении возможных нарушений и их ликвидации по средствам методов профилактики. В частности, выявление учащихся отстающих в учебе в масштабе класса и школы; определение причин и изучение индивидуальных особенностей детей; составление плана психологической коррекции; изменение характера взаимоотношений детей со сверстниками и взрослыми; вовлечение учащихся в различные виды деятельности и обеспечение успеха в ней; изменение условий семейного воспитания. Для этого необходимо: не реже одного раза в семестр, выявлять неуспевающих учащихся по двум и более учебным предметам; изучить взаимоотношения учеников с педагогами школы; определить реальное положение ученика в классе; выяснить характер использования учениками своего свободного времени.

В тезаурус психологических методов диагностики педагогической запущенности в качестве основного является метод комплексной экспресс-диагностики ученика, родителей и педагогов. Г.В. Бурменская предлагает схему обследования неуспевающего ребенка, а именно диагностику познавательных процессов («Внимание», «Память», «Ягуар», «ШТОМ», «ШТУР» и др.), мотивации («Мотивация учения и причины неуспеваемости», «Мотивации достижения» и др.), межличностных отношений («Отношение к учебному заведению», «Социальный интеллект» и др.) и стиля воспитания («Анализ семейных взаимоотношений», тест-опросник родительского отношения и др.).